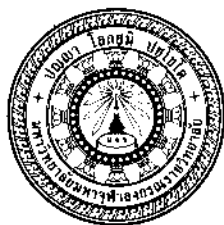

การคณะสงฆ์
กับ
พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ
พระราชวรมุณี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

เนื่องในมหามงคลวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จัดพิมพ์ถวาย
พระเถรานุเถระผู้มีอุปการคุณต่อมหาวิทยาลัย
พระเจ้าหน้าที่ระดับผู้บริหาร
และศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัย
ได้รับพระราชทานเลื่อนปรบัวุฒิและแต่งตั้งสมณศักดิ์

การคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

ISBN : 974-575-541-9

พิมพ์ครั้งแรก :

๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

จัดพิมพ์เนื่องในมหามงคลวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระเถรานุเถระผู้มีอุปการคุณต่อ
มหาวิทยาลัย พระเจ้าหน้าที่ระดับผู้บริหาร และศิษย์เก่าของ
มหาวิทยาลัย ได้รับพระราชทานเลื่อนปริญญาและแต่งตั้งสมณศักดิ์
จำนวนพิมพ์ ๒๙,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๑-๑๙ ถ.มหาราช ท่าพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทร. ๒๒๑-๘๘๙๒, ๒๒๕-๘๒๑๕, ๖๒๓-๖๔๑๙

โทรสาร ๖๒๓-๖๔๑๙

คำปรารภ

ในมหามงคลวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก วันอาทิตย์ ที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ นี้ มีพระเถรานุเถระผู้มีอุปการคุณต่อมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระเจ้าหน้ำที่ระดับผู้บริหาร และศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยได้รับพระราชทานเลื่อนปรบวุฒิและแต่งตั้งสมณศักดิ์ มีรายนามดังต่อไปนี้

พระราชาคณะชั้นธรรม ชั้นเทพ ชั้นราช และชั้นสามัญ

๑. พระเทพปริยัตยาจารย์ (สาย ฐานมงคล) วัดเฉลิมพระเกียรติ อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี เจ้าอาวาสวัดเฉลิมพระเกียรติ และเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม ที่ พระธรรมกิตติมุณี ศรีพิพัฒนโกศล โสภณธรรมธาดา ตรีปิฎกวราลงกรณ์ มหาคณิสสร บวรสังฆารามคามวาสี

๒. พระเทพวิมลเมธี (สังัด ปญฺญาวโร) วัดกะพังสุรินทร์ อำเภอมือง จังหวัดตรัง เจ้าอาวาสวัดกะพังสุรินทร์ และเจ้าคณะภาค ๑๘ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม ที่ พระธรรมรัตนกร สุนทรพรหมปฏิบัติ ปริยติธรรมสาธก ตรีปิฎกวราลงกรณ์ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

๓. พระราชปริยัติบดี (เอื้อน ทาสนมโม) วัดสามพระยา เขต

พระนคร กรุงเทพมหานคร เจ้าอาวาสวัดสามพระยา และรองเจ้าคณะภาค ๑ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ **พระเทพสุธี ธรรมปริชาญาณดิลก ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี**

๔. พระราชรัตนสุธี (ขวลิต อภิวิทูมโน) วัดพระพุทโธบาท อำเภอพระพุทโธบาท จังหวัดสระบุรี เจ้าอาวาสวัดพระพุทโธบาท และเจ้าคณะจังหวัดสระบุรี ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ **พระเทพปริยัติโมลี สุธีพุทโธปาทวल्लीชวรกิจ ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี**

๕. พระราชรัตนมุณี (บำรุง จานุดตโร) วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เจ้าอาวาสวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ และรองเจ้าคณะภาค ๕ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ **พระเทพรัตนกวี เมธีธรรมสาธก ตรีปิฎกวราลงกรณ์ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี**

๖. พระพิศาลพัฒน์นโถม (สุชาติ วิสุทธาจาโร) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เจ้าคณะแขวงพระบรมมหาราชวัง รักษาการเจ้าคณะเขตลาดกระบัง และพุทธศาสนดรมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ **พระราชธรรมสุนทร บวรกิจจานุกิจ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี**

๗. พระวิมลเมธาจารย์ (สง่า ลุกโก) วัดโยธานิมิต อำเภอเมือง จังหวัดตราด เจ้าอาวาสวัดโยธานิมิต และเจ้าคณะจังหวัดตราด

ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชสุเมธากรณ์ สุนทรศาสนกิจ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

๘. พระสมุทรมโกลี (ประยงค์ ปิยธมฺโม) วัดเพชรสมุทร อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม เจ้าอาวาสวัดเพชรสมุทร เจ้าคณะจังหวัดสมุทรสงคราม และพุทธศาสนดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชสมุทรมโกลี ชินสีห์ธรรมโสภิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

๙. พระสุธีธรรมโสภณ (วิศิษฎ์ ปณฺณปาโชโต) วัดวรนาถบรรพต อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เจ้าอาวาสวัดวรนาถบรรพต และเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชพรหมภรณ์ อาทรศาสนกิจ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

๑๐. พระสุพรหมยานเถร (ทอง สิริมฺจฺโล) วัดพระธาตุศรีจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เจ้าอาวาสวัดพระธาตุศรีจอมทอง เจ้าคณะอำเภอฮอด และพุทธศาสนดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ พระราชพรหมจารย์ วิ. ไพศาลภาวนานุสิฐ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

๑๑. พระสกลธรรมคณี (กง ไชยโก) วัดพระธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เจ้าอาวาสวัดพระธาตุเชิงชุม และเจ้าคณะจังหวัดสกลนคร ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช

ที่ พระราชศีลโสภิต วิสิฐคุณาทร มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

๑๒. พระครูโกศลสมณคุณ (ก้วน อคฺคปญฺโญ) วัดทุ่งกวาว อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เจ้าอาวาสวัดทุ่งกวาว เจ้าคณะจังหวัดแพร่ ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระโกสีย์ธรรมคณิ**

๑๓. พระครูวิสุทธิพรตอํารง (เขียว สุนตจิตฺโต) วัดเดิม อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เจ้าอาวาสวัดเดิม เจ้าคณะอำเภอพิมาย และพุทธศาสนธรรมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระโพธิวรญาณ**

๑๔. พระครูศรีกาญจนารณ์ (พยุง รุติสีโล) วัดกาญจนบุรีเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เจ้าอาวาสวัดกาญจนบุรีเก่า และรองเจ้าคณะจังหวัดกาญจนบุรี ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระวิสุทธิรังษี**

๑๕. พระครูสาธุกิจโกศล (แหว กตสาโร) วัดพนัญเชิง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รองเจ้าอาวาสวัดพนัญเชิง และเจ้าคณะอำเภอพระนครศรีอยุธยา ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระพิพัฒน์วรภรณ์**

๑๖. พระครูโสภณวิริยคุณ (บุญมี โคตตปญฺโญ) วัดอัมพวัน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เจ้าอาวาสวัดอัมพวัน ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระญาณโพธิ**

๑๗. พระมหาสุรศักดิ์ ชีวานนโท วัดไทยกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เมือง

ซิลเวอร์สปริง รัฐแมริแลนด์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เจ้าอาวาสวัดไทย-
กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. และพุทธศาสนตรุษฏีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็น
พระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ พระวิเทศธรรมรังษี

**พระเถระเจ้าหน้าที่ผู้บริหารและพระคณาจารย์มหาวิทยาลัย
ที่ได้รับพระราชทานเลื่อนและแต่งตั้งสมณศักดิ์**

๑๘. พระเทพวิมลโมลี (เหล่ว สุมโน) วัดธาตุ อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๙ และประธานสภาวิทยาเขต
ขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นธรรม ที่ พระ
ธรรมวิสุทธิอาจารย์ ปฎิภาณธรรมวาที ปุชนิยฐานประยุต มงคล-
วุฒคณาทร มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

๑๙. พระราชวิสุทธิเมธี (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ) วัดศาลาลอย
อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ พุทธศาสนตรบัณฑิต
และรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
สุรินทร์ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่
พระเทพปัญญาเมธี ศรีปริยัติธรรมดิลก ตรีปฏิภักบัณฑิต มหา-
คณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

๒๐. พระเมธีกิตยาภรณ์ (สายพงศ์ อินมปญโญ) วัดมัชฌิมาวาส
อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เจ้าอาวาสวัดมัชฌิมาวาส เจ้าคณะจังหวัด
อุดรธานี พุทธศาสนตรบัณฑิต และกรรมการสภาวิทยาเขตหนองคาย ผู้
ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต

หนองคาย ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราชที่ **พระราชธีราภรณ์ สาทรกิจจานุกิจ มหาคณิสสร บวรสังฆารามคามวาสี**

๒๑. พระครูวรกิจจาภรณ์ (ยืน วรกิจโจ) วัดชัยชนะสงคราม เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร เจ้าอาวาสวัดชัยชนะสงคราม เจ้าคณะแขวงสัมพันธวงศ์ พุทธศาสตรบัณฑิต และที่ปรึกษาอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระปริยัติวราภรณ์**

๒๒. พระครูศรีวรนายก (สำรวม ปิยธมฺโม) วัดอุดมธานี อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก รองเจ้าอาวาสวัดอุดมธานี รองเจ้าคณะจังหวัดนครนายก และพุทธศาสตรบัณฑิต และรองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระวิสุทธิโสภณ**

๒๓. พระมหาสฤติย์ ถาวโร วัดพิชยญาติการาม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพิชยญาติการาม และเจ้าหน้าที่โครงการชำระพระไตรปิฎกและคัมภีร์พุทธศาสน์ ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระปริยัติธรรมธาดา**

๒๔. พระมหาสมคิด เทวธมฺโม วัดมงคลโกวิทาราม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เจ้าอาวาสวัดมงคลโกวิทาราม พุทธศาสตรบัณฑิต และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรเทียบเท่าผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นเอก ที่ **พระครูสิริสุตวิมล**

๒๕. พระมหาเสนอ สิริภทฺโท วัดสิงห์วงศ์ อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ เจ้าอาวาสวัดสิงห์วงศ์ พุทธศาสนธำมณิก และผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรเทียบเท่า ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงชั้นเอก ที่ พระครูปริยัติภัทรคุณ

**ผู้สำเร็จการศึกษาเป็นพุทธศาสนธำมณิกและมหาบัณฑิต
ที่ได้รับพระราชทานเลื่อนและแต่งตั้งสมณศักดิ์**

๒๖. พระราชพุทธิญาณวงศ์ (สุชาติ ธมฺมรตโน) วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร เจ้าคณะภาค ๕ และพุทธศาสนธำมณิก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพมุนี ศรีปริยัติกิจ ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

๒๗. พระราชสุธรรมเมธี (สุเทพ ฝุสฺสธมฺโม) วัดพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดพระปฐมเจดีย์ พุทธศาสนธำมณิก และพุทธศาสนดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ที่ พระเทพปริยัติมุนี พุทธมหาเจดีย์วรกิจ-ดิลก ตรีปิฎกบัณฑิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

๒๘. พระครูศรีปริยัตยานุยุต (วัชรพงษ์ ปภากรโ) วัดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอรุณราชวราราม และพุทธศาสนธำมณิก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะ

ชั้นสามัญ ที่ พระปัญญาวิมลมุณี

๒๙. พระครูประกาศวิชัย (ประทวน ปภากรโ) วัดโพธิ์งาม อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม เจ้าคณะอำเภอสรรพยา และพุทธศาสนธรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระปริยัติชยากร**

๓๐. พระมหาสุรพล ขิตดาโณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และพุทธศาสนธรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระศรีวิสุทธิวงศ์**

๓๑. พระมหาวิศิษฎ์ กนตสิริ วัดประทุมโยธี อำเภอมือง จังหวัดพังงา เจ้าอาวาสวัดประทุมโยธี เจ้าคณะจังหวัดพังงา และพุทธศาสนธรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระศรี-ปฏิภาณธรรมคณี**

๓๒. พระมหานรินทร จานุตโร วัดผาสุกราม อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี เจ้าอาวาสวัดผาสุกราม เจ้าคณะตำบลหนองข้างคอก และพุทธศาสนธรมหบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะตำบลนอก ที่ **พระครูศรีสุตาภิรม**

๓๓. พระมหาน สิริปณโณ วัดแลง อำเภอมือง จังหวัดระยอง เจ้าอาวาสวัดแลง และพุทธศาสนธรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรเจ้าอาวาสวัดราชวรฯชั้นเอก ที่ **พระครูสุตปัญญาวุฒิ**

๓๕. พระมหาวิโรพงษ์ วุฑฒนาโณ วัดหนองหญ้าปล้อง อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร เจ้าอาวาสวัดหนองหญ้าปล้อง และพุทธศาสนธำมณัติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรเจ้าอาวาสวัดราชวรฯชั้นเอก ที่ **พระครูวิวัฒน์วรคุณ**

๓๕. พระมหาประโชติ สิริจโนโท วัดพวงหงษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เจ้าอาวาสวัดพวงหงษ์ และพุทธศาสนธำมณัติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรเจ้าอาวาสวัดราชวรฯชั้นเอก ที่ **พระครูสิริพัฒนานุกุล**

๓๖. พระมหาวิรัช วิฑฐุโธ วัดธรรมาวุทธสรณาราม อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ เจ้าอาวาสวัดธรรมาวุทธสรณาราม เจ้าคณะตำบลปากสัย และพุทธศาสนธำมณัติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับพระราชทานแต่งตั้งสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรเจ้าคณะตำบลนั้นเอก ที่ **พระครูปริยัติธรรมาวุฑ**

ในวโอกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานเลื่อน และแต่งตั้งสมณศักดิ์แก่พระเถรานุเถระผู้มีอุปการคุณต่อมหาวิทยาลัย รวมถึงเจ้าหน้าที่ ครู อาจารย์ และศิษย์เก่าทุกระดับชั้น มหาวิทยาลัยได้จัดพิมพ์หนังสือ “การคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ” ของพระราชวรมณี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ป.ธ. ๙,

พธ.บ. (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง), M.A., M.Phil., Ph.D. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อถวายเป็นปฏิการะตอบแทนแก่พระเถรานุเถระผู้มีอุปการคุณ พระเจ้าหน้าที ครู อาจารย์ และศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัย และเพื่อเป็นธรรมบรรณาการแก่ท่านที่มาร่วมงานแสดงมุทิตาสักการะครั้งนี้ หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะอำนวยคุณประโยชน์ต่อท่านผู้สนใจในการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้จัดการศึกษาทั้งทางโลกทางธรรมให้เจริญสถาพรสืบไป

ขออนุโมทนาขอบคุณท่านเจ้าคุณพระราชมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ผู้แต่งหนังสือเรื่องนี้ที่ได้อนุญาตให้มหาวิทยาลัยจัดพิมพ์หนังสือ “การคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ” มา ณ โอกาสนี้

ขอให้ทุกท่านจงมีความสุข ปราศจากโรคอาพาธอุปัทวันตราย จงเจริญด้วยอายุ มีวรรณะผ่องใส มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ งอกงามไพบุลย์ในพระสังฆธรรมแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดกาลเป็นนิตย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

คำนำ

บทบรรยายเรื่อง “การคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ” นี้ เรียบเรียงจากคำบรรยายและคำอภิปรายในโอกาสต่างๆ ดังนี้

๑. คำบรรยายเรื่อง “พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ” ในที่ประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๔ ณ วัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๔๒

๒. คำบรรยายเรื่อง “นโยบายคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ” ในที่ประชุมพระสังฆาธิการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ณ วัดพนัญเชิงวรวิหาร อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๒

๓. คำอภิปรายเรื่อง “วิสัยทัศน์การศึกษาไทย ปี ๒๐๐๐” ผู้ร่วมอภิปรายประกอบด้วย นายประจวบ ไชยสาส์น รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และ ดร.วิชัย ดันศิริ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ณ หอประชุมคุรุสภา เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๒

๔. คำอภิปรายเรื่อง “ปฏิรูปการเรียนรู้สู่สหัสวรรษใหม่” ผู้ร่วมอภิปรายประกอบด้วย ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี และศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ณ ศูนย์ประชุมไบเทค เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

(๑๔)

การคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ

พระมหาสุกรี สุจิตโต (ดำคำ) วัดประยุรวงศาวาส ช่วยถอด
เทปคำบรรยายและจัดพิมพ์ต้นฉบับ

พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สารบัญ

คำปรารภ	(๓)
คำนำ	(๑๓)
การคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ	๑
โครงการศึกษา ร.ศ. ๑๑๗ (พ.ศ. ๒๔๔๑)	๒
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒	๔
เอกภาพด้านนโยบาย	๗
ความหลากหลายในการปฏิบัติ	๙
จำนวนสามเณรในอนาคต	๑๒
การกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา	๑๔
วิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่	๑๗
การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการจัดการศึกษา	๑๙
ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา	๒๑
โรงเรียนพระปริยัติธรรม	๒๓
การประกันคุณภาพการศึกษา	๒๖
สรุปข้อเสนอแนะ	๒๘
ภาคผนวก	๓๑
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒	๓๓
หมวด ๑ บททั่วไป	๓๗
หมวด ๒ สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา	๓๙
หมวด ๓ ระบบการศึกษา	๔๑

หมวด ๔ แนวการจัดการศึกษา	๕๕
หมวด ๕ การบริหารและการจัดการศึกษา	๕๘
ส่วนที่ ๑ การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ	๕๘
ส่วนที่ ๒ การบริหารและการจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๕๕
ส่วนที่ ๓ การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน	๕๕
หมวด ๖ มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา	๕๖
หมวด ๗ ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา	๕๘
หมวด ๘ ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา	๖๑
หมวด ๙ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	๖๕
บทเฉพาะกาล	๖๖
คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ สป. ๓๙๖/๒๕๕๑	
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดนโยบาย และแผนการศึกษาพื้นฐาน ๑๒ ปี	๗๕

การคณะสงฆ์ กับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ประกาศใช้
ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๒ นับเป็นขั้นตอนที่
สำคัญมากในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลให้เกิด
การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการศึกษาของบ้านเมืองและจะมีผลกระทบ
ต่อการคณะสงฆ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

อันที่จริง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ไม่
ใช่กฎหมายการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
ภาพรวมของการศึกษาไทยฉบับแรกประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน
ร.ศ. ๑๑๗ (พ.ศ. ๒๔๔๑) เรียกว่าโครงการศึกษา ร.ศ. ๑๑๗ เป็น
พระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๕ จึงมีสถานะเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ว่าด้วยการจัดการศึกษา
ของชาติ ในช่วงเวลา ๑๐๐ ปีนับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๑ เป็นต้นมาก็ไม่มี
การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติอีกเลยจนถึง
พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
ฉบับปัจจุบัน ในระหว่างนั้นมีแต่การประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ
ฉบับต่างๆ ซึ่งไม่มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแต่อย่างใด

โครงการศึกษา ร.ศ. ๑๑๗ ได้กล่าวถึงการศึกษาสงฆ์และบทบาท

ของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาของบ้านเมืองไว้อย่างชัดเจน

โครงการศึกษา ร.ศ. ๑๑๗ (พ.ศ. ๒๔๔๑)

โครงการศึกษา ร.ศ. ๑๑๗ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น ๔ ระดับ คือ

๑. การเล่าเรียนเบื้องต้นแรก (มูลศึกษา) เทียบได้กับการเรียนชั้นอนุบาลในสมัยนี้ จัดสำหรับเด็กอายุไม่เกิน ๗ ขวบ ถ้าเป็นโรงเรียนที่พระสงฆ์สมัยนั้นเปิดสอนในวัดก็เรียกว่าโรงเรียน ก ข นโม

๒. การเล่าเรียนเบื้องต้น (ประถมศึกษา) กำหนดให้นักเรียนจบภายในอายุ ๑๐ ปี รวมเรียกว่า *ประโยค ๑*

๓. การเล่าเรียนเบื้องต้นกลาง (มัธยมศึกษา) มี ๒ ระดับ คือระดับต้นใช้เวลาเรียน ๓ ปี รวมเรียกว่า *ประโยค ๒* และระดับปลายใช้เวลาเรียนต่อไปอีก ๔ ปี ซึ่งมีทั้งหลักสูตรภาษาไทยและภาษาอังกฤษรวมเรียกว่า *ประโยค ๓* สามารถเรียนจบภายในอายุ ๑๗ ปี ถ้าจบหลักสูตรภาษาอังกฤษสามารถไปสอบเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดหรือเคมบริดจ์ได้

๔. การเล่าเรียนเบื้องต้นสูงสุด (อุดมศึกษา) ใช้เวลาเรียน ๔ ปี ได้ปริญญาตรี นั่นคือมีแผนการจะเปิดสอนระดับมหาวิทยาลัยซึ่งโครงการศึกษานี้เรียกมหาวิทยาลัยว่า “สาภกวิทยาลัย” แต่ยังไม่สามารถเปิดดำเนินการได้ เพราะการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษายังไม่เรียบร้อย โครงการศึกษา ร.ศ. ๑๑๗ จึงเขียนเป็นหมายเหตุไว้ว่า “ได้หวังใจไว้ว่าในปีสุวรรณาภิเษก ถ้าจะเป็นได้ จะได้รวมมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นส่วนสำหรับวินัยและศาสตร์ มหาธาตุวิทยาลัยสำหรับกฎหมาย โรงเรียนแพทยากร

เป็นวิทยาลัยสำหรับแพทย์ และตั้งโรงเรียนเป็นวิทยาลัยสำหรับวิทยา และ
หอสากลวิทยาขึ้นแห่งหนึ่งรวมวิทยาลัยต่าง ๆ เหล่านี้เข้าเป็นรัตนโกสินทร-
สากลวิทยาลัย”

ข้อความที่อ้างมานี้หมายความว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงมีพระราชประสงค์จะสถาปนามหาวิทยาลัย
แห่งแรกในประเทศไทยเรียกว่า **รัตนโกสินทรสากลวิทยาลัย** โดยรวม
เอามหาธาตุวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยหลวงกรณราชวิทยาลัย) และมหามกุฏราช-
วิทยาลัยพร้อมกับวิทยาลัยอื่นๆ เข้าเป็นวิทยาลัยในสังกัดของสากลวิทยาลัย
แห่งนี้ซึ่งจะรับนักศึกษาทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ แต่เป็นที่น่าเสียดาย
ว่ารัชกาลที่ ๕ ทรงครองราชย์ไม่ถึง ๕๐ ปี (สุวรรณาภิเษก) ก็เสด็จสวรรคต
เสียก่อน โครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยจึงไม่สำเร็จในสมัยรัชกาลที่ ๕

เป็นที่น่าสังเกตว่าโครงการศึกษา ร.ศ. ๑๑๗ เรียกการศึกษา
ระดับอุดมศึกษาในวิทยาลัยว่า **“โรงเรียนชั้นสูง”** ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๓๔
มีประกาศพระราชปรารภในการก่อพระฤกษ์สร้างมิกเสนาสน์ราชวิทยาลัย
ของรัชกาลที่ ๕ ทรงเปลี่ยนนามมหาธาตุวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยหลวงกรณ-
ราชวิทยาลัยเพื่อให้เป็น **“ที่เล่าเรียนพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง”** คำว่า
“วิชาชั้นสูง” ในที่นี้น่าจะหมายถึงวิชาที่เล่าเรียนในระดับอุดมศึกษาซึ่ง
เป็น **“การเล่าเรียนเบื้องสูงสุด”**

การศึกษาในหัวเมืองอาศัยวัดเป็นโรงเรียนสอนหนังสือดังที่
โครงการศึกษา ร.ศ. ๑๑๗ กำหนดไว้ว่า **“โรงเรียนบูรพบท ก ข นโม
ควรจะต้องตามวัดแทบทั้งนั้น เว้นแต่ว่าหมู่บ้านพลเมืองมากไม่มีวัด
เพียงพอแก่จะเป็นโรงเรียนในหมู่บ้านนั้น เจ้าพนักงานเทศาภิบาลใน
มณฑลนั้นจะได้จัดตั้งโรงเรียนเบื้องต้นนอกจากที่วัดให้พอแก่เด็ก**

เรียนในจังหวัดนั้น (หมายเหตุ ส่วนวัดนั้นก็ได้อัดฉีดจะมีเจ้าคณะมณฑล เพื่อที่จะได้จัดการเล่าเรียนตามวัดในหัวเมืองมณฑลนั้นให้มีพระสงฆ์ที่จะเป็นครูอาจารย์ นอกอักษรสมัย ก ข นโม เป็นมูลศึกษาแก่ศิษย์วัดให้แพร่หลายอยู่แล้ว)”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๘๑ กำหนดให้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติไว้อย่างชัดเจนว่า **“รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ”** ข้อนี้แสดงว่าเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่จะให้มีกฎหมายลูกว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ จึงได้เขียนบังคับไว้ชัดเจนอย่างนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงเป็นกฎหมายลูกของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐

วัตถุประสงค์หลักของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ อยู่กับการปฏิรูปการศึกษาไทยทั้งระบบ แม้จะไม่มีกรกล่าวถึงบทบาทของคณะสงฆ์ในการจัดการศึกษาไว้โดยตรงเหมือนที่เคยกล่าวไว้ในโครงการศึกษา ร.ศ. ๑๑๙ แต่ก็มีบทบัญญัติหลายมาตราที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์และการดำเนินกิจการของคณะสงฆ์โดยรวม

เป้าหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ก็คือการพัฒนาสังคมไทยให้เป็น **“สังคมแห่งการเรียนรู้”** (Learning Society) ปัจจุบันประเทศไทยมี ๓ สังคม

ทับซ้อนเหลื่อมล้ำกันอยู่ คือคนในชนบทเป็นสังคมเกษตรกรรมเพราะคนไทยร้อยละ ๕๔ ประกอบอาชีพการเกษตร คนในเมืองใหญ่อยู่ในสังคมสังคมอุตสาหกรรมเพราะคนไทยร้อยละ ๑๕ ทำงานในโรงงานและบริษัทต่างๆ และมีคนไทยอีกร้อยละ ๓๑ ทำงานในภาคบริการและภาคราชการซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลข่าวสาร คนกลุ่มหลังนี้สังกัดอยู่ในสังคมข้อมูลข่าวสาร สังคมทั้งสามทับซ้อนกันอยู่ เราไม่สามารถจะยุบรวมกันได้ เมื่อเศรษฐกิจตกต่ำเช่นปัจจุบันนี้คนไทยกลับไปสู่ภาคเกษตรกรรมมากยิ่งขึ้น ภาคอุตสาหกรรมแข่งขันสู้ต่างประเทศไม่ได้ เพราะเทคโนโลยีของเราไม่ทันสมัย และในยุคปัจจุบันเราได้รับข้อมูลข่าวสารซึ่งไหลทะลักเข้ามาในสังคมไทยและเป็นสิ่งที่เราหลีกเลี่ยงไม่ได้ เราจึงมีสังคมข้อมูลข่าวสารผสมกับสังคมเกษตรกรรมและสังคมอุตสาหกรรม แต่ไม่ว่าเราจะเลือกอยู่ในสังคมใดก็ตามสิ่งสำคัญก็คือต้องทำสังคมนั้นๆ ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีการศึกษาหาความรู้ตลอดเวลา เช่น ในสังคมเกษตรกรรม ชาวนาชาวไร่ต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อทำนาทำไร่ให้ได้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้นโดยเบียดเบียนธรรมชาติแวดล้อมแต่น้อย ในประเทศสหรัฐอเมริกา คนอเมริกัน ๓% ทำนาทำไร่เลี้ยงคนทั้งประเทศ ทั้งนี้เพราะชาวนาชาวไร่ของเขามีคุณภาพด้วยได้รับการศึกษาอย่างดี ประเทศไทยช่วงที่ผ่านมาเด็กในชนบทพอได้รับการศึกษาดิถีทั้งนาทึ่งไร่ไปทำงานในเมือง ดูถูกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตัวเองเคยอยู่ สังคมเกษตรกรรมจึงอ่อนแอตลอดมา แม้ภาคอุตสาหกรรมในเมืองก็ไ้ว่าจะดีกว่า ที่ผ่านมาแรงงานไทยไม่ค่อยมีความรู้ คนไทยได้รับการศึกษาโดยเฉลี่ย ๕.๗ ปี เราจึงมีแต่แรงงานไร้ฝีมือ ต่อไปนี้การศึกษาต้องสามารถสร้างแรงงานที่มีทั้งฝีมือและปัญญาสามารถ

แข่งขันกับต่างประเทศได้ ยิ่งไปกว่านั้นข้อมูลข่าวสารที่ไหลบ่าเข้ามาจากต่างประเทศผ่านสื่อต่างๆ คนไทยก็รู้จักเลือกสรร ทำให้วัฒนธรรมไทยที่ดั้งเดิมของไทยเสื่อมสูญไป การศึกษาต้องช่วยให้คนไทยรู้จักเลือกบริโภคข้อมูลข่าวสารและใช้ข้อมูลข่าวสารให้เป็นประโยชน์

เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจึงบัญญัติไว้ว่า

"มาตรา ๘ การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

(๑) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

(๒) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

(๓) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง"

ข้อมูลข่าวสารเหมือนกับปลาในน้ำ แทนที่ครูอาจารย์จะช่วยจับปลายื่นให้ศิษย์ พวกเขาควรสอนวิธีจับปลาเพื่อให้ศิษย์ไปจับปลาเอง นั่นคือครูอาจารย์ควรจะสอนวิธีการศึกษาค้นคว้าแล้ววิเคราะห์วิจัยข้อมูลข่าวสารให้กับศิษย์ เพื่อว่าศิษย์จะได้ใช้วิธีการนั้นไปแสวงหาและสกัดความรู้จากข้อมูลข่าวสารด้วยตนเอง ยุคนี้หมดสมัยแล้วที่จะยึดเย็ดข้อมูลข่าวสารให้ศิษย์ท่องจำ เพราะข้อมูลที่ท่องจำจะล้าสมัยในเวลาไม่นาน ข้อนี้ชวนให้นึกถึงภาษิตจีนที่ว่า

"ถ้าท่านให้ปลาแก่คนจน เขจะมีปลากินเพียงวันเดียว ถ้าท่านสอนวิธีจับปลาให้เขา เขจะมีปลากินตลอดชีวิต"

การที่ครูสอนนักเรียนให้เพียงแต่ท่องจำข้อมูลข่าวสารก็เหมือนกับการที่นักสังคมสงเคราะห์แจกปลาแก่คนจน นักเรียนก็จะรับข้อมูลข่าวสารนั้นด้วยวิธีท่องจำไว้ทำข้อสอบ สอบเสร็จแล้วก็ลืมหมด ทั้งนักเรียน

จะใช้ข้อมูลข่าวสารนั้นได้ไม่นานเพราะข้อมูลข่าวสารล้าสมัยเร็วมาก การสอนให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อนักเรียนมากกว่า เพราะนักเรียนจะใช้วิธีการนั้นไปศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องในอนาคต ครูจึงควรสอนวิธีแสวงหาความรู้ให้แก่นักเรียนทั้งกระตุ้นให้เกิดฉันทะคือความไม่เรียนรู้ นักเรียนมีความสำคัญที่สุดข้อนี้มีการกล่าวไว้อย่างชัดเจนในมาตรา ๒๒ ดังนี้

“มาตรา ๒๒ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ”

เอกภาพด้านนโยบาย

เมื่อตั้งเป้าหมายให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ดังกล่าวมาแล้ว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดวิธีการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาไว้เป็นประเด็นแรก โดยกำหนดไว้ในมาตรา ๙ (๑) ว่า **“มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ”**

ภายในสามปีต่อไปนี้ไปการบริหารการศึกษาทุกระดับจะมีเอกภาพ เพราะถูกนำมากองรวมอยู่ในกระทรวงเดียวกัน จะเลิกการแบ่งแยกที่ให้กระทรวงศึกษาธิการดูแลประถมศึกษาและมัธยมศึกษาและให้ทบวงมหาวิทยาลัยดูแลอุดมศึกษาอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นั่นคือทั้งกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัยจะถูกยุบรวมเป็นกระทรวงเดียวกันภายในสามปีนับแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ หมายความว่า

ภายใน พ.ศ. ๒๕๔๕ จะมีกระทรวงใหม่เรียกว่ากระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ดูแลการศึกษาทุกระดับ กว่าจะได้คำว่า “ศาสนา” รวมอยู่ในชื่อของกระทรวงนี้ ก็มีการผลักดันกันพอสมควร ในขั้นคณะกรรมการธิการ เพราะมีข่าวว่าในตอนแรกจะใช้ชื่อว่ากระทรวง การศึกษาและวัฒนธรรม ไม่มีคำว่า “ศาสนา” อยู่ในชื่อกระทรวง ในที่สุดเราก็ได้คำว่า “ศาสนา” อยู่ในชื่อกระทรวงด้วย ตามความในมาตรา ๕ และมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังนี้

“มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออก กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้”

“มาตรา ๓๑ ให้กระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษา ทุกระดับและทุกประเภท การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม กำหนด นโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผล การจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม”

ตอนนี้ยังคงมีกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัยอยู่ต่อไป จนกว่าจะมีการยุบรวมกันตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ นี้ ซึ่งต้องไม่เกิน ๓ ปี นับตั้งแต่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาตินี้ใช้บังคับคืออย่างช้าไม่เกินเดือนสิงหาคมพ.ศ. ๒๕๔๕ จะต้องมีการยุบรวมเป็นกระทรวงเดียวตามบทเฉพาะกาล ดังนี้

“มาตรา ๗๑ ให้กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานการศึกษา

และสถานศึกษาที่มีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับยังคงมีฐานะและอำนาจหน้าที่เช่นเดิม จนกว่าจะได้มีการจัดระบบการบริหารและการจัดการศึกษาตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ”

ขณะนี้กรมและกองที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัยกำลังเตรียมการรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามบทเฉพาะกาล คณะสงฆ์ยังพอมีเวลาที่ปรับนโยบายและกำหนดท่าทีให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงครั้งนี้

ความหลากหลายในการปฏิบัติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ให้ความยืดหยุ่นในการจัดการศึกษาไว้ ๓ รูปแบบ คือ (๑) การศึกษาในระบบ (๒) การศึกษานอกระบบและ (๓) การศึกษาตามอัธยาศัย มาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้อธิบายความหมายของการศึกษาทั้ง ๓ รูปแบบไว้ดังนี้

“(๑) **การศึกษาในระบบ** เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

(๒) **การศึกษานอกระบบ** เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

(๓) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาคือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่นๆ”

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือโรงเรียนหรือสถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบไปพร้อมๆ กันก็ได้

ตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ การศึกษาในระบบมี ๒ ระดับ คือ

(๑) การศึกษาขั้นพื้นฐานสิบสองปี นับตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

(๒) การศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา

ตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ การศึกษานอกระบบในปัจจุบันก็คือการจัดการศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจจึงเป็นการเรียนรู้อย่างอิสระด้วยความสมัครใจไม่มีระบบกฎเกณฑ์ใดๆ แต่ทางราชการอาจจะต้องกำหนดวิธีการสอบเทียบความรู้ให้ เช่น ผู้เรียนอาจจะเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ด้วยตนเองที่บ้านแล้ววันหนึ่งก็มาขอสอบเทียบกับทางราชการได้ใบประกาศนียบัตรว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ก็ได้

เมื่อว่าตามมาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ ดังกล่าวนี้นี้ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาและการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจัดเป็นการศึกษาในระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งมีกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งมหาวิทยาลัยของตนเอง ในกรณีนี้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีกฎหมายจัดตั้งเรียกว่าพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ อันมีผลให้มหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นนิติบุคคล มีสถานะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐอยู่ในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ

สิ่งที่กระทรวงศึกษาธิการจะต้องตัดสินใจก็คือการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีเป็นการศึกษาในระบบหรือไม่ เมื่อว่าโดยวิธีการจัดการแล้ว การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีน่าจะเป็นการศึกษาในระบบ เนื่องจากทางราชการได้เทียบวุฒิ ป.ธ. ๓ = ม. ๓, ป.ธ. ๕ = ม. ๖ และ ป.ธ. ๙ = ปริญาตรี

จุดเด่นอีกประการหนึ่งของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ก็คือการกำหนดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ของการศึกษาระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบก็ได้ ดังที่มาตรา ๑๕ วรรคท้ายกำหนดว่า

“ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน”

เมื่อว่าตามบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ คณะสงฆ์คงจะต้องกำหนดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาหรือการศึกษา

ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งนี้จะช่วยประหยัดเวลาในการศึกษาของพระภิกษุสามเณรโดยไม่ต้องมีการเรียนวิชาเดียวกันซ้ำซ้อนกันในหลายระบบ เช่น ถ้าสอบได้ประโยค ป.ธ. ๓ ก็ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเรียนบางรายวิชาในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาหรือในมหาวิทยาลัยสงฆ์

จำนวนสามเณรในอนาคต

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๔๓ บัญญัติเรื่องสิทธิในการรับการศึกษาไว้ว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย"

แม้เด็กจะมีสิทธิทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ่อแม่ผู้ปกครองอาจจะไม่ยอมส่งเด็กเข้าเรียนก็ได้ เพื่อป้องกันปัญหานี้ จึงต้องมีการบังคับให้ส่งเด็กเข้ารับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน โดยที่มาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดว่า "ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ" หมายความว่าเด็กที่อายุย่างเข้าปีที่ ๗ ต้องเข้าโรงเรียนตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ ๑ แล้วเรียนจนกว่าจะจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ หรือมีอายุครบ ๑๕ ปีบริบูรณ์

บทเฉพาะกาล มาตรา ๗๒ ให้เวลารัฐเตรียมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศไปจนถึงต้นเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ และนับแต่ปลายปีนั้นเป็นต้นไป เด็กไทยทั่วประเทศจะถูกบังคับให้เรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และสามารถเรียนฟรีต่อไป

โดยความสมัครใจจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

บทบัญญัติในกฎหมายนี้จะมีผลกระทบโดยตรงต่อจำนวนผู้เข้ามาบวชเป็นสามเณร เพราะเด็กที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จะมีอายุเฉลี่ย ๑๕ ปี และเด็กที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จะมีอายุเฉลี่ย ๑๘ ปี วัยรุ่นที่มีอายุขนาดนี้มักสนใจที่จะเรียนต่อในมหาวิทยาลัยหรือทำงาน ประกอบอาชีพมากกว่าคิดจะบวชเรียนเป็นสามเณร ดังนั้นเมื่อใดรัฐสามารถจัดการศึกษาภาคพื้นฐานแบบให้เปล่าได้ทั่วประเทศ เมื่อนั้นจำนวนผู้บวชเป็นสามเณรจะลดลงอย่างมาก

ในสภาพปัจจุบัน จำนวนสามเณรก็ลดลงไปเรื่อยๆ อยู่แล้ว ดังจะเห็นได้จากสถิติต่อไปนี้

สถิติพระภิกษุสามเณรในประเทศไทย

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๓๘ (ทั้งมหานิกายและธรรมยุติ)

พ.ศ.	พระภิกษุ		สามเณร		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๒๕๓๑	๒๘๙,๓๔๘	๖๙.๙๗	๑๓๙,๖๓๘	๓๒.๒๓	๔๒๙,๙๘๖	๑๐๐
๒๕๓๒	๒๔๙,๐๔๐	๖๙.๔๐	๑๒๙,๖๙๔	๓๐.๖๐	๔๒๘,๗๓๔	๑๐๐
๒๕๓๓	๒๘๘,๖๓๗	๙๐.๐๑	๑๒๓,๖๔๓	๒๙.๙๙	๔๑๒,๒๘๐	๑๐๐
๒๕๓๔	๒๘๓,๕๒๗	๙๒.๑๑	๑๐๙,๖๔๙	๒๙.๘๙	๓๙๓,๑๗๖	๑๐๐
๒๕๓๕	๒๘๕,๐๖๘	๙๓.๑๘	๑๐๔,๔๙๒	๒๖.๘๒	๓๘๙,๕๖๐	๑๐๐
๒๕๓๖	๒๗๘,๙๖๐	๙๓.๖๓	๙๙,๘๙๐	๒๖.๓๗	๓๗๘,๘๕๐	๑๐๐
๒๕๓๗	๒๗๙,๗๙๐	๙๓.๙๖	๙๘,๔๘๘	๒๖.๐๔	๓๗๘,๒๗๘	๑๐๐
๒๕๓๘	๒๕๙,๕๖๓	๙๔.๖๓	๙๓,๖๙๓	๒๕.๓๗	๓๖๙,๒๕๖	๑๐๐

สถิตินี้แสดงว่า พ.ศ. ๒๕๓๑ มีสามเณรทั้งหมด ๑๓๗,๖๓๘ รูป จากจำนวนพระภิกษุสามเณรทั้งสิ้น ๔๒๖,๙๘๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๒๓ จำนวนสามเณรลดลงเรื่อยๆ จนใน พ.ศ. ๒๕๓๘ มีสามเณร ๙๓,๖๙๓ รูป จากจำนวนพระภิกษุสามเณรทั้งสิ้น ๓๖๙,๒๕๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๓๗ เท่านั้น จากสถิตินี้เราจะเห็นได้ว่าจำนวนผู้บวชเรียนเป็นสามเณร ลดลงตามลำดับ ในสถานการณ์ปัจจุบันที่การศึกษาภาคบังคับมีถึงขั้น ประถมศึกษาปีที่ ๖ เท่านั้น เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ขยายการศึกษาภาคบังคับถึงขั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ให้สิทธิเด็กไทยทุกคนเรียนฟรีจนถึงขั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ประกอบกับรัฐสามารถจัดการศึกษาได้ทั่วประเทศ จำนวน ผู้เข้ามาบวชเรียนเป็นสามเณรจะลดลงมากกว่านี้และอาจเป็นไปได้ว่า คณะสงฆ์จะขาดแคลนผู้ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ทั้งนี้เพราะ นักเรียนบาลีส่วนใหญ่เป็นสามเณร ดังจะเห็นได้ว่าใน พ.ศ. ๒๕๓๘ มี พระภิกษุสามเณรผู้สอบผ่านทุกชั้นในประโยคบาลีสนาทหลวงจำนวน ๘,๒๗๓ รูป ในจำนวนนี้เป็นพระภิกษุร้อยละ ๒๖.๙๔ เป็นสามเณรร้อยละ ๗๓.๐๖ และใน พ.ศ. ๒๕๓๙ มีพระภิกษุสามเณรผู้สอบผ่านทุกชั้นใน ประโยคบาลีสนาทหลวงมีจำนวน ๖,๙๕๐ รูป ในจำนวนนี้เป็นพระภิกษุ ร้อยละ ๒๙.๕๑ เป็นสามเณรร้อยละ ๗๐.๔๙

การกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ นอกจากจะ ยุบรวมกระทรวงศึกษาธิการเข้ากับทบวงมหาวิทยาลัยกลายเป็นกระทรวง ใหม่ที่เรียกว่ากระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแล้ว มาตรา ๓๓

และ มาตรา ๓๔ ยังกำหนดให้มีหน่วยงานใหม่ซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากรม เป็นนิติบุคคลจำนวน ๔ หน่วยงาน คือ

๑. **สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ** มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาของชาติ พิจารณาเสนอแนะนโยบายแผนด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมต่อรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี โดยสภาการศึกษาแห่งชาติในปัจจุบันถูกยุบรวมเป็นสภาใหม่นี้ อำนาจที่เพิ่มเข้ามาคือการกำกับดูแลนโยบายและแผนด้านศาสนาและวัฒนธรรม

๒. **คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน** มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการนี้ดูแลการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คงจะต้องมีการกำหนดต่อไปว่าคณะกรรมการนี้จะมีความสัมพันธ์อย่างไรกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา และกรมอาชีวศึกษา

๓. **คณะกรรมการการอุดมศึกษา** มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผนพัฒนาและมาตรฐานการอุดมศึกษาต่อรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี งานของทบวงมหาวิทยาลัยในปัจจุบันจะอยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการนี้ซึ่งจะดูแลมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยทั้งหมดเพื่อให้มีเอกภาพในนโยบาย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและสถาบันราชภัฏทั้งหมดก็จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการนี้เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยของรัฐทั่วไป

๔. คณะกรรมการการศึกษาและวัฒนธรรม มีหน้าที่พิจารณา เสนออนโยบาย แผนพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมต่อรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการนี้จะต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกรมการศาสนา กรมศิลปากรและสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เรื่องที่คณะสงฆ์จะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษคือการจัดทำแผนพัฒนาศาสนาเป็นครั้งแรกตามกฎหมายนี้ คณะสงฆ์ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการร่างและจัดทำแผนพัฒนาศาสนา มิฉะนั้น ฝ่ายราชการจะจัดทำแผนพัฒนาศาสนาไปตามลำพัง เมื่อคณะสงฆ์ไม่มีส่วนรับรู้ก็จะปฏิบัติตามแผนนั้นไม่ได้

สิ่งที่คณะสงฆ์ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษคือการมีผู้แทนคณะสงฆ์ไปนั่งอยู่ในคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้นในฐานะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิบ้างเพื่อเป็นปากเป็นเสียงให้กับคณะสงฆ์ (มาตรา ๓๕)

จุดเด่นอีกประการหนึ่งของพระราชบัญญัติการศึกษานี้ก็คือการกำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษา โดยแต่ละจังหวัดอาจจะมีหลายเขตพื้นที่การศึกษาก็ได้ สำนักงานที่กำกับดูแลเขตพื้นที่การศึกษา เรียกว่าสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ คือ “กำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา รวมทั้งพิจารณาการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา” (มาตรา ๓๘) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานี้มีอำนาจมากเพราะกระทรวงจะกระจายอำนาจการบริหารและจัดการการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณและการบริหารงานบุคคลไปให้สำนักงานนี้ กรมต่างๆ ในกระทรวงจะเล็กลง แต่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะใหญ่ขึ้นและมีอำนาจการตัดสินใจ

มากขึ้น เช่น การขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาต้องผ่านการพิจารณาของสำนักงานนี้

เรื่องที่คณะสงฆ์ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษคือการส่งผู้แทนคณะสงฆ์เข้าไปเป็นคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งนี้เพราะมาตรา ๓๘ วรรคสอง กำหนดให้มีผู้นำทางศาสนาเป็นองค์ประกอบของคณะกรรมการ ดังนี้

“คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วยผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู ผู้นำทางศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม”

วิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาหรือโรงเรียนต่างๆ ที่จัดการศึกษานั้นพื้นฐานทั่วประเทศ และให้มีคณะกรรมการโรงเรียนหรือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังที่มาตรา ๔๐ บัญญัติว่า “ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ”

โรงเรียนหรือสถานศึกษาแต่ละแห่งมีอำนาจที่สำคัญมากซึ่งจะมองข้ามไม่ได้ คืออำนาจในการจัดทำสารของหลักสูตรเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่น ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗ วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า “ให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น **คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ**”

อาจเป็นไปได้ว่าโรงเรียนแต่ละแห่งจัดทำสารของหลักสูตรให้เด็กได้เรียนวิชาเกี่ยวกับท้องถิ่นทุกวิทยายกเว้นวิชาพระพุทธศาสนา เพราะอาจมีการตีความคำว่า “**คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว**” ให้หมายถึงความเป็นคนดีมีจริยธรรมโดยทั่วไปไม่เกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาก็เป็นได้

เพื่อเป็นการประกันว่าแต่ละโรงเรียนจะจัดทำหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาให้เด็กได้เรียน เจ้าอาวาสหรือผู้แทนของวัดควรใช้สิทธิ์เข้าไปเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการโรงเรียนตามมาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ การที่เจ้าอาวาสหรือผู้แทนของวัดได้เป็นกรรมการในคณะกรรมการโรงเรียนก็จะทำให้เกิดการประสานสัมพันธ์ในระดับท้องถิ่นที่เรียกว่า **บวร** ประกอบด้วย **บ้าน + วัด + ราชการ** ในที่นี้ ผู้แทนของชาวบ้านคือ อบต. ผู้แทนของวัดคือเจ้าอาวาสและผู้แทนราชการคือครูจะได้ช่วยกันพัฒนาโรงเรียนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

ถ้าแต่ละโรงเรียนไม่จัดวิชาพระพุทธศาสนาไว้ในหลักสูตรส่วน

ท้องถิ่น เราก็ได้แต่หวังว่าคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับ
กระทรวงจะจัดวิชาพระพุทธศาสนาไว้ในหลักสูตรที่เป็นแกนกลางเพื่อ
ให้เด็กได้เรียนกันทั่วประเทศตามความในมาตรา ๒๗ วรคแรกแห่ง
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ว่า “ให้คณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เพื่อความเป็นไทย **ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ** การดำรงชีวิต
และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ” ในที่นี้คำว่า
“ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ” หมายถึงความเป็นคนดีมีศีลธรรม
ตามหลักพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย คำนี้
ครอบคลุมวิชาพระพุทธศาสนาอย่างไม่ต้องสงสัย ทั้งมาตรา ๒๓
แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติว่า การ
จัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการ
เรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาใน
เรื่องต่อไปนี้ “(๓) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา
ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา” ในกรณีนี้ ความรู้เกี่ยวกับ
ศาสนาก็ต้องหมายถึงวิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนา
ประจำชาติไทย

การมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในการจัดการศึกษา

อย่างไรก็ตาม วิธีที่ดีที่สุดที่คณะสงฆ์จะมีส่วนในการสอนศีลธรรม
แก่เด็กก็คือจัดตั้งโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนในวัด พระราชบัญญัติการ-
ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เปิดกว้างให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษา ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙ (๖) ว่า “การมีส่วนร่วมของบุคคล

ครอบครัว ชุมชน องค์การชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน
องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ
และสถาบันสังคมอื่น”

ข้อนี้หมายความว่าสถาบันศาสนาซึ่งหมายรวมถึงวัดในพระพุทธศาสนา โบสถ์ในศาสนาคริสต์ และมัสยิดในศาสนาอิสลามล้วนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการขอจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียน
ทุกระดับ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่า

“การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดใน
สถานศึกษา ดังต่อไปนี้

(๑) **สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย** ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนา
เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการ
ช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ
หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

(๒) **โรงเรียน** ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และ
โรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

(๓) **ศูนย์การเรียนรู้** ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษา
นอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์การชุมชน องค์การปกครอง
ส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน
ประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์
และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด”

เมื่อทุกคนมีสิทธิขอจัดตั้งโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ ต่อไป
เวลาอีกไม่นานนักเราจะพบว่าโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้จะผุดขึ้นเป็น

ดอกเห็ดทั่วทุกหนทุกแห่ง เรื่องนี้ไม่เคยมีมาก่อนในประเทศไทยและนี้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง วัดจะได้กลับมามีบทบาทในฐานะเป็นแหล่งการศึกษาของชุมชนเหมือนที่เคยเป็นมาในสมัยรัชกาลที่ ๕

เมื่อโบสถ์ของศาสนาคริสต์และมัสยิดของศาสนาอิสลามต่างเตรียมการตั้งโรงเรียนของตนเองไว้เรียบร้อยแล้ว มีผู้เป็นห่วงว่าทำไมวัดสำคัญๆ ในพระพุทธศาสนายังไม่แสดงท่าทีว่าจะมีการเตรียมการจัดตั้งโรงเรียนของตนเองบ้าง ซึ่งต่างจากศาสนาอื่นที่ได้มีการเตรียมการเรื่องนี้อย่างเต็มที่ตั้งแต่พระราชนิพนธ์การศึกษาแห่งชาติยังไม่ผ่านรัฐสภา

จุดเริ่มต้นที่วัดทั่วไปสามารถทำได้ก็คือขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนสำหรับสอนศิษย์วัดหรือโรงเรียนพระปริยัติธรรมสำหรับสามเณร ขออนุญาตจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ให้เด็กข้างวัดได้มาเรียนในวัด เจ้าอาวาสเป็นเจ้าของหรือผู้บริหารโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ ท่านไม่จำเป็นจะต้องสอนเอง เพราะสามารถจ้างครูมาสอนบางวิชาก็ได้

คำถามที่ตามมาก็คือจะใช้ทุนทรัพย์จากที่ไหนมาจัดการศึกษาในโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้

ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา

เมื่อดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ วัดอาจของบลงทุนเพื่อสร้างอาคารสถานที่จากรัฐบาลหรือระดมทุนจากการบริจาคทั่วไป ผู้บริจาคทรัพย์เพื่อบำรุงการศึกษาจะได้รับการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี ดังที่มาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติไว้ว่า

“บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณีดังต่อไปนี้

(๑) การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ

(๒) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด

(๓) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด”

ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าวัดจัดตั้งโรงเรียนที่สอนนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับและการศึกษานั้นพื้นฐาน รัฐก็จะจ่ายค่าเล่าเรียนสำหรับเด็กเป็นรายบุคคลให้แก่โรงเรียน ทั้งนี้รัฐอาจจะจัดทำคูปองหรือบัตรอุดหนุนการศึกษาให้แก่นักเรียนแต่ละคน เมื่อนักเรียนนำคูปองไปมอบให้โรงเรียนในวันที่สมัครเข้าเรียน โรงเรียนสามารถนำคูปองนั้นไปขึ้นเงินจากรัฐได้ ยิ่งนักเรียนมีจำนวนมากเท่าไร โรงเรียนก็จะได้เงินอุดหนุนจากคูปองมากเท่านั้น ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา ๖๐ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ว่า “ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศโดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้

(๑) จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐ

และเอกชนให้เท่าเทียมกัน

(๒) จัดสรรทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ตามความเหมาะสมและความจำเป็น”

ในกรณีที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมสำหรับพระภิกษุหรือตั้งศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาสำหรับผู้ใหญ่ที่มีอายุเกินเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับหรือการศึกษานັนพื้นฐาน วัดก็มีสิทธิได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐตามมาตรา ๖๑ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ว่า “ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ตามความเหมาะสมและความจำเป็น”

โรงเรียนพระปริยัติธรรม

เป็นที่น่าสังเกตว่าในกรณีที่คณะสงฆ์จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสำหรับสามเณรที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์ต้องเข้ารับการศึกษภาคบังคับหรือรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรา ๖๑ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังกล่าวข้างต้นกำหนดให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาได้รับเงินอุดหนุนเช่นเดียวกับโรงเรียนของรัฐทั่วไปที่จัดการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัญหาที่อาจจะตามมาก็คือโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีที่จัดสำหรับสามเณรควรถือเป็นการจัดการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือไม่ ถ้ากระทรวงัดตัดสินว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีสำหรับสามเณรไม่จัดเป็นการศึกษาภาคบังคับ

และการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีก็จะได้รับเงินอุดหนุนตามมาตรา ๖๑ ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีจะได้รับเงินอุดหนุนน้อยกว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อันจะมีผลให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีซึ่งมุ่งสร้างศาสนทายาทโดยตรงต้องล่าหลังและอ่อนแอไปตามกาลเวลา

ที่กล่าวเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่า จะให้ปิดกั้นการจัดตั้งและการขยายตัวของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา แท้ที่จริงโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจะเป็นเครื่องมือที่ดีของคณะสงฆ์ในการชักจูงเด็กที่อยู่ในวัยต้องเข้ารับการศึกษภาคบังคับให้มาบวชเป็นสามเณรแล้วเข้ารับการศึกษภาคบังคับในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และในขณะเดียวกันคณะสงฆ์ก็ต้องจัดให้สามเณรได้ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีควบคู่กันไปโดยให้มีการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้งสองแผนก วิธีการดังกล่าวนี้จะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนสามเณรที่เข้ารับการศึกษในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ประเด็นที่ฝ่ายรัฐจะต้องดูแลก็คือจัดสรรงบประมาณอุดหนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีให้ไม่ยิ่งหย่อนกว่าเงินอุดหนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และที่สำคัญก็คือรัฐควรสนับสนุนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกแผนกให้มีคุณภาพเท่าเทียมกันกับระบบโรงเรียนปกติของรัฐ

เมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ ผู้เขียนได้รับแต่งตั้งจากนายชุมพล ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการให้เป็น

กรรมการในคณะกรรมการกำหนดนโยบายและแผนการศึกษา ๑๒ ปี ผู้เขียนได้พยายามผลักดันให้คณะกรรมการเห็นความสำคัญของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี จนกระทั่งคณะกรรมการได้กำหนดมาตรการเกี่ยวกับการสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกต่าง ๆ ไว้ดังต่อไปนี้

“มาตรการที่ ๒ ให้รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี และแผนกสามัญศึกษาได้เรียนอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกันกับการที่รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติของรัฐ

เหตุผล : มีเยาวชนกลุ่มหนึ่งที่มีความสนใจและพ่อแม่ผู้ปกครองก็สนับสนุนให้เลือกทางเลือกนี้เพื่อการศึกษา แต่ในสภาพปัจจุบันระบบการศึกษาระบบนี้ยังไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการใกล้เคียงกับโรงเรียนปกติ รัฐจึงควรสนับสนุนให้การศึกษาระบบนี้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

วิธีการ : ๑. จัดระบบให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาหลักพระศาสนาทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติ ให้มีพื้นฐานเพียงพอที่จะอบรมสั่งสอนประชาชนในทางคุณธรรม ศีลธรรมได้

๒. ให้รัฐจัดงบประมาณสนับสนุนและระดมทุนร่วมกับสถาบันศาสนา เพื่อให้การจัดการศึกษาสำหรับทางเลือกนี้เท่าเทียมกับการจัดการศึกษาของทางเลือกอื่นๆ

๓. จัดระบบการบริหารการจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมมากขึ้น

ระยะเวลา : เริ่มต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔

ผลที่ได้ : ๑. พระภิกษุสามเณรมีความรู้ในหลักศาสนา ตระหนักถึงคุณค่าและนำหลักศาสนาไปเผยแพร่เพื่อสงเคราะห์ชุมชนอย่างถูกต้องและทั่วถึง

๒. พระภิกษุสามเณร ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ รูปเศษ มีจริยวัตรอันงดงามตามพระธรรมวินัยมากยิ่งขึ้น”

เมื่อวันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ นายบัญญัติ เกสรทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา ได้เสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณานโยบายการจัดการศึกษานั้นพื้นฐาน ๑๒ ปีซึ่งมีมาตรการที่ ๖ นี้รวมอยู่ด้วย ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้ประชุมพิจารณาเรื่องนี้เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ มีมติเห็นชอบนโยบายการจัดการศึกษานั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี และให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการรับไปพิจารณาดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการให้ชัดเจน โดยให้ตกลงรายละเอียดงบประมาณดำเนินการกับสำนักงบประมาณแล้วเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

การประกันคุณภาพการศึกษา

เราได้เห็นแล้วว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชาติ ผลที่จะตามมาก็คือการจัดตั้งโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายมาก วัดแต่ละแห่งสามารถจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กและพระภิกษุสามเณรแข่งกับโรงเรียนของฝ่ายบ้านเมือง ปัญหาที่จะตามมาก็คือโรงเรียนที่เปิดสอนกันอย่างอิสระเหล่านั้นอาจมีคุณภาพไม่เท่ากันซึ่งจะทำให้นักเรียน

ในโรงเรียนที่ด้อยคุณภาพต้องเสียโอกาสโดยใช่เหตุ

เพื่อป้องกันปัญหาเรื่องความเสื่อมล้ำของคุณภาพในแต่ละสถานศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงกำหนดให้มีการประกันคุณภาพในการจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษาโดยบัญญัติไว้ในมาตรา ๔๙ ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่ประเมินผลการจัดการศึกษาและตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาทุกระดับ มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งและโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาก็ต้องถูกตรวจสอบคุณภาพโดยสำนักงานนี้ ขณะนี้ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีจะต้องถูกตรวจสอบคุณภาพด้วยหรือไม่ แต่ก็เป็นที่ลึกลับธรรมดาว่าถ้าโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐเท่าเทียมกันกับการที่รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติของรัฐ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาก็ต้องเข้ามาตรวจสอบและประเมินคุณภาพ ซึ่งจะเป็นเรื่องที่ดีเพราะทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีสามารถแข่งขันกับโรงเรียนประเภทอื่นได้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๙ วรรคสอง กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาประเมินคุณภาพของสถานศึกษาทุก ๕ ปี และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ถ้าสถานศึกษาใดไม่ผ่านการประเมินคุณภาพก็จะต้องดำเนินการตามความในมาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ดังต่อไปนี้

“ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษานั้นปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข”

สรุปข้อเสนอแนะ

การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นผลจากกระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทย การปฏิรูปการศึกษาของฝ่ายบ้านเมืองเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นพลังผลักดันที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษา คณะสงฆ์ควรจะถือโอกาสนี้ปฏิรูปการศึกษาสงฆ์ไปพร้อมกัน โดยกำหนดมาตรการเร่งด่วน ดังต่อไปนี้

๑. ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยยึดหลักว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ตามความในมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด”

๒. ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับพระภิกษุสามเณร เช่น สนับสนุนให้ผู้ที่ยับเบียดญัตติ ๙ ประโยค ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

หรือทำวิจัย

๓. มีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ กล่าวคือคณะสงฆ์อาจจัดการศึกษาได้หลายรูปแบบ เช่น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา การศึกษาพระอภิธรรม การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ และให้มีองค์กรสูงสุดเพียงองค์กรเดียวที่ดูแลนโยบายการศึกษาทุกรูปแบบ ในลักษณะเดียวกับที่กระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งดูแลการศึกษาทุกระดับในฝ่ายบ้านเมือง

๔. เมื่อรัฐกำหนดให้ประชาชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี คณะสงฆ์ควรจะต้องกำหนดให้ผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาได้รับการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาขั้นพื้นฐานสำหรับพระภิกษุสามเณร

๕. เมื่อรัฐขยายการศึกษาภาคบังคับถึง ๙ ปี จำนวนสามเณรจะลดลงไปเรื่อยๆ คณะสงฆ์ต้องมีมาตรการชักจูงให้เด็กสนใจเข้ามาบวชเป็นสามเณร โดยดำเนินการจัดบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน จัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกต่างๆ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ โรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ในวัด เป็นต้น

๖. คณะสงฆ์ควรส่งผู้แทนเข้าไปเป็นกรรมการในองค์กรเหล่านี้ คือ (๑) สภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ (๒) คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๓) คณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และพระสังฆาธิการในแต่ละจังหวัดควรส่งผู้แทนเข้าไปเป็นกรรมการในคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา นอกจากนั้นเจ้าอาวาสต้องให้สิทธิเข้าไปเป็นกรรมการ

ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในวัด

๗. เนื่องจากคณะกรรมการการศาสนาและวัฒนธรรมมีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบายและแผนด้านศาสนา คณะสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการยกร่างนโยบายและแผนพัฒนาศาสนา

๘. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ จะทำให้มีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาครั้งใหญ่ คณะสงฆ์ต้องดูแลให้คงวิชาพระพุทธศาสนาไว้ในหลักสูตรใหม่

๙. คณะสงฆ์คงจะต้องติดตามดูแลให้รัฐดำเนินการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีที่ให้ความเห็นชอบมาตรการที่ ๖ ว่า “ให้รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี และแผนกสามัญศึกษาได้เรียนอย่างมีคุณภาพเท่าเทียมกันกับการที่รัฐสนับสนุนการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติของรัฐ”

ภาคผนวก

พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๔๒

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒
เป็นปีที่ ๕๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ
พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๕ ประกอบกับมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำ และยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดาบทกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งอื่นในส่วนที่ได้บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“การศึกษาขั้นพื้นฐาน” หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

“การศึกษาตลอดชีวิต” หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมี วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

“สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” หมายความว่า สถานศึกษาที่ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

“มาตรฐานการศึกษา” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับ คุณลักษณะ คุณภาพ ที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิด ขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียง สำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา

“การประกันคุณภาพภายใน” หมายความว่า การประเมินผล และการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาน ศึกษาจากภายในโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดย หน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

“การประกันคุณภาพภายนอก” หมายความว่า การประเมินผล และการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาน ศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงาน ดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

“ผู้สอน” หมายความว่า ครูและคณาจารย์ในสถานศึกษา ระดับต่าง ๆ

“ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

“คณาจารย์” หมายความว่า บุคลากรซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการสอนและการวิจัยในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาของรัฐและเอกชน

“ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบ การบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน

“ผู้บริหารการศึกษา” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบ การบริหารการศึกษานอกสถานศึกษาดังแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป

“บุคลากรทางการศึกษา” หมายความว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา รวมทั้งผู้สนับสนุนการศึกษาซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการ หรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ

“กระทรวง” หมายความว่า กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจ

ออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

บททั่วไป

ความมุ่งหมายและหลักการ

มาตรา ๖ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา ๗ ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา ๘ การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- (๑) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- (๒) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- (๓) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา ๙ การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

- (๑) มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
- (๒) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (๓) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา
- (๔) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- (๕) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
- (๖) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

หมวด ๒

สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

มาตรา ๑๐ การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิ และโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา ๑๑ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคล ซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา ๑๗ และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา ๑๒ นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๓ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ดังต่อไปนี้

(๑) การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล

(๒) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด

(๓) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา ๑๔ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุน หรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณี ดังต่อไปนี้

(๑) การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ

(๒) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด

(๓) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

หมวด ๓

ระบบการศึกษา

มาตรา ๑๕ การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

(๑) การศึกษาในระบบเป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

(๒) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

(๓) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้

ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอรรถาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

มาตรา ๑๖ การศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา

การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอรรถาศัย ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๗ ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๘ การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้จัดในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

(๑) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

(๒) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

(๓) ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา ๑๕ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบัน วิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๒๐ การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๒๑ กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ อาจจัดการศึกษาเฉพาะทางตามความต้องการและ

ความชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๔

แนวการจัดการศึกษา

มาตรา ๒๒ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา ๒๓ การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(๑) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๒) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุง

รักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(๓) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(๔) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

(๕) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา ๒๔ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(๒) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(๔) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(๕) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

(๖) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการ ประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน ทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา ๒๕ รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่ง การเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๒๖ ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณา จากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียน การสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรร โอกาส การเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่ง มาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา ๒๓ ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา ๒๔ หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสม แก่วัยและศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา ๒๕ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน

องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน
สังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้
ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหา
ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการ
ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ
รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา
ระหว่างชุมชน

มาตรา ๓๐ ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
ที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อ
พัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

หมวด ๕

การบริหารและการจัดการศึกษา

ส่วนที่ ๑

การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ

มาตรา ๓๑ ให้กระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษา
ทุกระดับและทุกประเภท การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม กำหนด
นโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการ
ศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งการติดตามตรวจสอบ
และประเมินผลการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

มาตรา ๓๒ ให้กระทรวงมืองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภา หรือในรูปคณะกรรมการจำนวนสี่องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการการศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพิจารณาให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา ๓๓ สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ มีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาของชาตินโยบายและแผนด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม การสนับสนุนทรัพยากร การประเมินผลการจัดการศึกษา การดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งการพิจารณากลับกรองกฎหมายและกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้

ให้คณะกรรมการสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ ประกอบด้วย รัฐมนตรีเป็นประธาน กรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน

ให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นนิติบุคคล และให้เลขาธิการสภาเป็นกรรมการและเลขานุการ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา ๓๔ คณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน มีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาระดับพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับพื้นฐาน

คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการอุดมศึกษา ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการการศาสนาและวัฒนธรรม มีหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

มาตรา ๓๕ องค์ประกอบของคณะกรรมการตามมาตรา ๓๔ ประกอบด้วย กรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการแต่ละคณะ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความแตกต่างของกิจการในความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละคณะด้วย

ให้สำนักงานคณะกรรมการตามมาตรา ๓๔ เป็นนิติบุคคล และให้เลขาธิการของแต่ละสำนักงานเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ

มาตรา ๓๖ ให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญา เป็นนิติบุคคล และอาจจัดเป็นส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ยกเว้นสถานศึกษาเฉพาะทาง ตามมาตรา ๒๑

ให้สถานศึกษาดังกล่าวดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหาร และการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้น ๆ

มาตรา ๓๗ การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลัก และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย

ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา ๓๘ ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา รวมทั้งพิจารณาการจัดตั้งยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งการกำกับดูแลหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา

คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วยผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู ผู้นำทางศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา ๓๕ ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๐ ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา

ความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่สถานศึกษาตามมาตรา ๑๘ (๑) และ (๓)

ส่วนที่ ๒

การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา ๔๑ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

มาตรา ๔๒ ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อม ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ ๓

การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

มาตรา ๔๓ การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มี

ความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

มาตรา ๔๔ ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา ๑๘ (๒) เป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๕ ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับ และทุกประเภทการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา

การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐ ของเขตพื้นที่การศึกษา หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

ให้สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่

เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

มาตรา ๔๖ รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้

หมวด ๖

มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรา ๔๗ ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก

ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๘ ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อ

หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา ๔๘ ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา ๕๐ ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา ๕๑ ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

หมวด ๓

ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

มาตรา ๕๒ ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ

มาตรา ๕๓ ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของ

สภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนด มาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหาร การศึกษา

ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบ วิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

การจัดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหาร การศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ให้ เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

ความในวรรคสองไม่ใช้บังคับแก่บุคลากรทางการศึกษาที่ จัดการศึกษาตามอัยยาศัย สถานศึกษาตามมาตรา ๑๘ (๓) ผู้บริหาร การศึกษาระดับเหนือเขตพื้นที่การศึกษาและวิทยาการพิเศษทางการศึกษา

ความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่คณาจารย์ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระดับปริญญา

มาตรา ๕๔ ให้มีองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการ ครู โดยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งของหน่วยงานทางการ ศึกษาในระดับสถานศึกษาของรัฐและระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็น ข้าราชการในสังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู โดยยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารงานบุคคลสู่เขตพื้นที่การ

ศึกษาและสถานศึกษา ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา ๕๕ ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์เกื้อกูลอื่น สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ

ให้มีกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนงานริเริ่มสร้างสรรค์ ผลงานดีเด่น และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๖ การผลิตและพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนามาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการบริหารงานบุคคลของข้าราชการหรือพนักงานของรัฐในสถานศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๕๗ ให้น่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

หมวด ๘

ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

มาตรา ๕๘ ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้ในการศึกษาดังนี้

(๑) ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

(๒) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

ทั้งนี้ ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา ๕๕ ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุ ตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการของสถานศึกษาและเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบายวัตถุประสงค์และภารกิจหลักของสถานศึกษา

บรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ได้มาโดยมีผู้ทูลให้ หรือโดยการซื้อหรือแลกเปลี่ยนจากรายได้ของสถานศึกษา ไม่ถือเป็นที่ราชพัสดุและให้เป็นกรรมสิทธิ์ของสถานศึกษา

บรรดารายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษา และเบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการซื้อขายทรัพย์สินหรือจ้างทำของที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณ ไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

บรรดารายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคล รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษา และเบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการซื้อขายทรัพย์สินหรือจ้างทำของที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณ ให้สถานศึกษาสามารถจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น ๆ ได้ตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

มาตรา ๖๐ ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศโดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้

(๑) จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษามาศึกษาบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน

(๒) จัดสรรทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ตามความเหมาะสมและความจำเป็น

(๓) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่มตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ โดยคำนึงถึงความเสมอภาค ในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๔) จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการ และงบลงทุนให้สถานศึกษาของรัฐตามนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และภารกิจของสถานศึกษา โดยให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงคุณภาพ และความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

(๕) จัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล และเป็นสถานศึกษาในกำกับของรัฐหรือองค์การมหาชน

(๖) จัดสรรกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถานศึกษาเอกชน เพื่อให้พึ่งตนเองได้

(๗) จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและเอกชน

มาตรา ๖๑ ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ตามความเหมาะสมและความจำเป็น

มาตรา ๖๒ ให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมิน ประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้จ่ายงบประมาณการจัดการ ศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการศึกษา แนวการจัดการศึกษาและ คุณภาพมาตรฐานการศึกษา โดยหน่วยงานภายในและหน่วยงาน ของรัฐที่มีหน้าที่ตรวจสอบภายนอก

หลักเกณฑ์ และวิธีการในการตรวจสอบ ติดตามและการ ประเมิน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๕

เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

มาตรา ๖๓ รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้าง พื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปอื่น เพื่อใช้ประโยชน์

สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามความจำเป็น

มาตรา ๖๔ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้ โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา ๖๕ ให้มีการพัฒนานุเคราะห์ทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

มาตรา ๖๖ ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา ๖๗ รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิต และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

มาตรา ๖๘ ให้มีการระดมทุน เพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทาน และผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน รวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อการพัฒนาคนและสังคม

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการผลิต การวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๖๙ รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณา เสนอนโยบาย แผน ส่งเสริม และประสานการวิจัย การพัฒนาและการใช้ รวมทั้งการประเมินคุณภาพ และประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๗๐ บรรดาบทกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งเกี่ยวกับการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปจนกว่าจะได้มีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๗๑ ให้กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานการศึกษา และสถานศึกษาที่มีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับยังคงมีฐานะ และอำนาจหน้าที่เช่นเดิม จนกว่าจะได้มีการจัดระบบการบริหาร และการจัดการศึกษาตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๗๒ ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับ จนกว่าจะมีการดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยใช้บังคับ

ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการออกกฎกระทรวงตามมาตรา ๑๖ วรรคสอง และวรรคสี่ ให้แล้วเสร็จ

ภายในหกปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้กระทรวงจัดให้มีการประเมินผลภายนอกครั้งแรกของสถานศึกษาทุกแห่ง

มาตรา ๗๓ ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติในหมวด ๕ การบริหารและการจัดการศึกษา และหมวด ๗ ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาใช้บังคับ จนกว่าจะได้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติในหมวดดังกล่าว รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุง พระราชบัญญัติครู พุทธศักราช ๒๔๘๘ และพระราชบัญญัติ

ระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. ๒๕๒๓ ซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๗๔ ในวาระเริ่มแรกการจัดตั้งกระทรวงยังไม่แล้วเสร็จ ให้นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

เพื่อให้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ในส่วนที่ต้องดำเนินการก่อนที่การจัดระบบบริหารการศึกษาตามหมวด ๕ ของพระราชบัญญัตินี้จะแล้วเสร็จ ให้กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัตินี้ โดยให้ทำหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี

มาตรา ๗๕ ให้จัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นองค์การมหาชนเฉพาะกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามความในกฎหมายว่าด้วยองค์การมหาชนเพื่อทำหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอการจัดโครงสร้าง องค์กร การแบ่งส่วนงานตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๕ ของพระราชบัญญัตินี้

(๒) เสนอการจัดระบบครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๗ ของพระราชบัญญัตินี้

(๓) เสนอการจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๘ ของพระราชบัญญัตินี้

(๔) เสนอแนะเกี่ยวกับการร่างกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการตาม (๑) (๒) และ (๓) ต่อคณะรัฐมนตรี

(๕) เสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งที่บังคับใช้อยู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตาม (๑) (๒) และ (๓) เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะรัฐมนตรี

(๖) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยองค์การมหาชน

ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนประกอบด้วย

มาตรา ๗๖ ให้มีคณะกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูปการศึกษา จำนวนเก้าคน ประกอบด้วย ประธานกรรมการและกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การบริหารรัฐกิจ การบริหารงานบุคคล การงบประมาณการเงินและการคลัง กฎหมายมหาชน และกฎหมายการศึกษา ทั้งนี้ จะต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐรวมอยู่ด้วย ไม่น้อยกว่าสามคน

ให้คณะกรรมการบริหารมีอำนาจแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษา และแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการบริหารมอบหมายได้

ให้เลขาธิการสำนักงานปฏิรูปการศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการบริหาร และบริหารกิจการของสำนักงานปฏิรูปการศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการบริหาร

คณะกรรมการบริหารและเลขาธิการมีวาระการดำรงตำแหน่งวาระเดียวเป็นเวลาสามปี เมื่อครบวาระแล้วให้ยุบเลิกตำแหน่งและสำนักงานปฏิรูปการศึกษา

มาตรา ๗๗ ให้มีคณะกรรมการสรรหาคณะกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูปการศึกษาคณะหนึ่งจำนวนสิบห้าคน ทำหน้าที่คัดเลือกบุคคลที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นคณะกรรมการบริหารจำนวนสองเท่าของจำนวนประธานและกรรมการบริหารเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาแต่งตั้ง ประกอบด้วย

(๑) ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนห้าคน ได้แก่ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ

(๒) อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งคัดเลือกกันเองจำนวนสองคน และคณบดีคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ หรือ การศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนที่มีการสอนระดับปริญญาในสาขาวิชาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ หรือ การศึกษา ซึ่งคัดเลือกกันเองจำนวนสามคน ในจำนวนนี้จะต้องเป็น

คณบดีคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร် หรือการศึกษาจากมหาวิทยาลัยของรัฐไม่น้อยกว่าหนึ่งคน

(๓) ผู้แทนสมาคมวิชาการ หรือวิชาชีพด้านการศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งคัดเลือกกันเอง จำนวนห้าคน

ให้คณะกรรมการสรรหาเลือกกรรมการสรรหาคนหนึ่ง เป็นประธานกรรมการและเลือกกรรมการสรรหาอีกคนหนึ่งเป็นเลขานุการคณะกรรมการสรรหา

มาตรา ๗๘ ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา และมีอำนาจกำกับดูแลกิจการของสำนักงานตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยองค์กรมหาชน

นอกจากที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(๑) องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ และวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการบริหาร ตามมาตรา ๗๕ และมาตรา ๗๖

(๒) องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหา หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และการเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร ตามมาตรา ๗๗

(๓) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามรวมทั้งการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการบริหาร เลขานุการ และเจ้าหน้าที่

(๔) ทุน รายได้ งบประมาณ และทรัพย์สิน

(๕) การบริหารงานบุคคล สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์อื่น

(๖) การกำกับดูแล การตรวจสอบ และการประเมินผลงาน

(๗) การยุบเลิก

(๘) ข้อกำหนดอื่น ๆ อันจำเป็นเพื่อให้กิจการดำเนินไปได้
โดยเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดการศึกษาวិทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งในการจัดการศึกษาของรัฐให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและเอกชนตามที่กฎหมายบัญญัติ และให้ความคุ้มครองการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพ และเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ดังนั้น จึงสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติเพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการการศึกษาอบรมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ
ที่ สป. ๓๔๖/๒๕๔๑
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดนโยบายและแผน
การศึกษาพื้นฐาน ๑๒ ปี

โดยที่เป็นการสมควรให้มีการกำหนดนโยบายและแผน ตลอดจน
แนวทางการจัดการศึกษาพื้นฐาน ๑๒ ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้
สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงแต่งตั้ง
คณะกรรมการเพื่อกำหนดนโยบายและแผนการศึกษาพื้นฐาน ๑๒ ปี ของ
กระทรวงศึกษาธิการขึ้น โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. องค์ประกอบคณะกรรมการ

- (๑) ศาสตราจารย์ นายแพทย์ เกษม วัฒนชัย เป็นประธานกรรมการ
(๒) นายพนม พงษ์ไพบูลย์ เป็นรองประธานกรรมการ

- (๓) นายโกวิท ประวาลพุกษ์ เป็นกรรมการ
- (๔) ศาสตราจารย์ นายแพทย์ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์ เป็นกรรมการ
- (๕) นายถนอม อินทกำเนต เป็นกรรมการ
- (๖) นางนงราม เศรษฐพานิช เป็นกรรมการ
- (๗) พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เป็นกรรมการ
- (๘) นายพ่ายัพ พยอมนต์ เป็นกรรมการ
- (๙) นายพิรพันธุ์ พาลุสุข เป็นกรรมการ
- (๑๐) นายสมนึก พิมลเสถียร เป็นกรรมการ
- (๑๑) นายสงบ ลักษณะ เป็นกรรมการและเลขานุการ
- (๑๒) นายศักดิ์สิทธิ์ ชัตติยาสุวรรณ เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
- (๑๓) นางชลดา จิตติวัฒนพงศ์ เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
- (๑๔) นางสาวยุวดี อิ่มใจ เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. อำนาจหน้าที่ คณะกรรมการมีหน้าที่

(๑) พิจารณา ศึกษา วิเคราะห์ รูปแบบ แนวทางการจัดการศึกษาพื้นฐาน ๑๒ ปี ที่เหมาะสมกับประเทศไทย

(๒) พิจารณา เสนออนโยบาย แผน และวิธีดำเนินการจัดการศึกษาพื้นฐาน ๑๒ ปี

(๓) พิจารณากำหนดเกณฑ์การศึกษาพื้นฐาน ๑๒ ปี

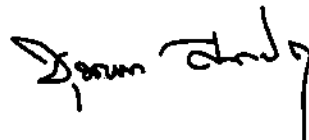
(๔) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงาน เพื่อปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(๕) ดำเนินการอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมอบหมาย

ให้คณะกรรมการมีอำนาจเรียกเอกสาร หลักฐาน ข้อมูลใดๆ
ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการดำเนินงาน หรือเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้อง
และจำเป็นต่อการดำเนินงาน หรือเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงและ
ให้ข้อมูลได้ตามความเหมาะสม

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

(นายชุมพล ศิลปอาชา)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ